

BIỆN CHỨNG GIỮA LAO ĐỘNG VÀ HỌC TẬP Ở THANH NIÊN CÔNG NHÂN

ĐỖ MINH KHUÊ

Các nhân tố kích thích tích cực lao động của thanh niên công nhân bao gồm việc chọn đúng ngành nghề, điều kiện sản xuất và cách tổ chức sản xuất tốt, không khí làm việc thuận lợi, quan hệ giữa thủ trưởng và nhân viên, được khuyến khích đãi ngộ thoả đáng, v.v... Ở đây chúng tôi chỉ phân tích một trong số các nhân tố đó: trình độ văn hoá nghề nghiệp và ảnh hưởng của nó đối với tính tích cực lao động.

1. Năm 1984, Viện Xã hội học đã tổ chức nghiên cứu về thái độ lao động của thanh niên công nhân Thủ đô tại 6 nhà máy, xí nghiệp ở Hà Nội (một nhà máy cơ khí, một sửa chữa ô tô, ba công nghiệp nhẹ: dệt, may, một công nghiệp thực phẩm). Lao động ở đây đa số bằng máy móc (60,5%) (trừ xí nghiệp sản xuất kẹo). Như vậy, công việc sản xuất hiện nay đã đòi hỏi người thanh niên phải có tay nghề và được đào tạo có hệ thống.

Tuy nhiên, các kết quả nghiên cứu cho thấy không phải tất cả thanh niên đã thoả mãn với điều kiện lao động của họ. Có sự không phù hợp giữa công việc đảm nhận với trình độ tay nghề. Đối với câu hỏi “Theo đồng chí, trình độ chuyên môn của đồng chí có phù hợp với công việc được giao không?” thì 18,4% trả lời “chưa phù hợp”. Phần lớn trong số đó (59,9%) cho rằng trình độ họ cao hơn công việc hiện nay, họ còn có thể đảm nhận một công việc khác phức tạp hơn.

Tại xí nghiệp sản xuất kẹo, thì tình hình không phù hợp lại ở mặt khác. Ở đây, thao tác công việc rất đơn điệu, có tới 90,9% số người đó trả lời họ phải làm việc quá đơn giản. Họ chưa có công việc tương xứng với trình độ của mình (hầu hết thanh niên công nhân này đều đã tốt nghiệp phổ thông trung học).

Kết quả nghiên cứu còn cho biết: công nhân có trình độ văn hoá cao hơn thì lại càng ít thoả mãn với điều kiện lao động của họ và họ càng mong muốn đảm đương công việc phức tạp hơn.

Có tới 87% công nhân có thâm niên 10 năm trở lên cho rằng trình độ chuyên môn của họ cao hơn sự đòi hỏi của công việc (ở công nhân thâm niên từ 5 đến 10 năm là 64,5%, từ 3 đến 5 năm -50% và dưới 3 năm -56%).

Sự thoả mãn đối với lao động còn thể hiện sự không hài lòng đối với tốc độ nâng bậc của mình. Trình độ văn hoá của thanh niên càng cao thì càng ít hài lòng với tốc độ nâng bậc: 32% thanh niên có trình độ văn hoá cấp II không hài lòng, còn ở những thanh niên trình độ văn hoá cấp III là 37%.

2. Muốn sử dụng các thành tựu khoa học - kỹ thuật và đạt hiệu quả cao trong lao động thì người công nhân phải có nhiều kinh nghiệm sản xuất, có thói quen lao động,

có kiến thức khoa học và thành thạo tay nghề. Lòng ham học hỏi, hiểu biết ở người thanh niên là một biểu hiện của tính tích cực lao động của họ.

Đối với câu hỏi “Hiện nay, đồng chí đang tham gia học tập gì?”, đa số (53,9% số người được hỏi) nói hiện nay họ đang theo học một trong sáu hình thức sau đây: học bổ túc văn hoá, học hàm thụ tại chức đại học, học ngoại ngữ, học lý luận Mác-Lênin, học một nghề khác và học nghiệp vụ để nâng cao tay nghề. Chỉ 46,1% không học gì cả, con số này không phải là thấp, nhưng phần lớn rơi vào trường hợp các công nhân phải làm ca kíp, tính chất lao động vất vả, điều kiện sống khó khăn, bận việc gia đình, con cái...

Trong sáu hình thức học tập kể trên thì học nghiệp vụ để nâng cao tay nghề được nhiều bạn thanh niên tham gia nhất: 30% số người được hỏi theo học hình thức này. Hình thức học tập có nhiều thanh niên tham gia tiếp theo là học bổ túc văn hoá (12,2%), học một nghề khác (8,7%), học ngoại ngữ (7,1%), học lý luận Mác-Lênin (5%), học hàm thụ, tại chức đại học (4,5%).

Thanh niên công nhân có tuổi nghề từ 5-10 năm nói chung tích cực học tập hơn cả: 67,5% tham gia học tập (trong khi thanh niên công nhân tuổi nghề dưới 3 năm chỉ có 41,7% và công nhân có tuổi nghề trên 10 năm có 55,8%). Điều này có thể giải thích: với tuổi nghề 5-10 năm, họ đã ở lứa tuổi chín chắn và đang có xu hướng phấn đấu mạnh mẽ nhất.

Chúng ta còn thấy một điều nữa là ý thức chính trị càng cao thì càng tích cực học tập. Trong khi đa số đảng viên, đoàn viên học một trong sáu hình thức kể trên thì phần lớn thanh niên ngoài Đoàn (51,4%) không học gì cả.

Nếu so sánh giữa nam và nữ thanh niên, chúng ta thấy: nam đi học nhiều hơn (60,7% so với 50,9%). Ở hầu hết các hình thức học tập, nam thanh niên đều tích cực hơn nữ (trừ học nghiệp vụ nâng cao tay nghề). Có thể giải thích rằng nam thanh niên ít bận việc gia đình hơn nên có thời gian học tập hơn. Khi so sánh các thanh niên đã lập gia đình với thanh niên chưa lập gia đình cũng thấy: số người chưa có gia đình ở bất cứ hình thức học tập nào cũng cao hơn ở những người có gia đình.

Ngoài ra, người thanh niên còn học tập bằng các hình thức khác trong thời gian rảnh rỗi của mình: đọc sách, đọc báo, nghe đài... 16% số thanh niên công nhân được hỏi thường xuyên đọc các loại sách khoa học - kỹ thuật, 68% đọc báo hàng ngày và số đông hơn nữa nghe ra-đi-ô, xem ti-vi. Đó cũng là những hình thức tiếp cận với các kiến thức chính trị, thời sự, khoa học, kỹ thuật phổ thông, qua đó người thanh niên có điều kiện nâng cao mình về các mặt đạo đức, văn hoá, thị hiếu.

3. Tính tích cực lao động của thanh niên công nhân thể hiện ở ý thức tổ chức kỷ luật, ở lòng mong muốn nâng cao năng suất và hiệu quả lao động, ở tinh thần tham gia công tác quản lý sản xuất.

Một trong những yếu tố có tác dụng quyết định đến tính tích cực lao động ấy là trình độ văn hoá - nghề nghiệp của thanh niên. Trình độ chuyên môn cao của họ sẽ thúc đẩy các phong trào thi đua, phát huy sáng kiến, cải tiến kỹ thuật. Trình độ hiểu biết nghề nghiệp, kiến thức phong phú sẽ giúp tuổi trẻ phát huy tinh thần làm chủ tập thể, giúp họ nhận thức rõ ràng ý nghĩa xã hội của lao động.

Ý thức trách nhiệm đối với tình hình sản xuất và kết quả lao động cũng là dấu hiệu của tính tích cực lao động. Trong sản xuất, 90% thanh niên công nhân tỏ ra quan

Tâm đến số lượng cũng như chất lượng sản phẩm do mình và đơn vị mình làm ra. Thời gian công tác càng lâu, trình độ tay nghề càng cao, thì càng gắn bó với công việc. Chỉ có 5% số công nhân có tuổi nghề trên 5 năm là không quan tâm đến các vấn đề sản xuất, còn ở công nhân dưới 3 năm tuổi nghề là 8%. Đối với kế hoạch sản xuất, kỷ luật lao động, cách tổ chức, bố trí lao động, tình trạng chất lượng sản phẩm, tình trạng bảo vệ tài sản xã hội chủ nghĩa.v.v... thì số người có ý kiến phát biểu nhiều trong hội nghị cũng chính là ở những người có tay nghề cao là 45%, ở những người có tay nghề thấp thì chỉ có 20% tham gia phát biểu ý kiến.

Tính tích cực lao động còn biểu hiện cụ thể ở năng suất lao động, ở việc hoàn thành định mức lao động, ở kết quả trong sản xuất.

Các công nhân có trình độ văn hoá và tay nghề cao sẽ thích nghi nhanh chóng với quá trình sản xuất, sử dụng có hiệu quả hơn các công cụ sản xuất, có nhiều sáng kiến hơn, và do đó, kết quả lao động của họ sẽ tốt hơn. Có thể thấy rõ hơn kết luận này khi xem hai bảng dưới đây:

Bảng 1- Mức độ hoàn thành định mức lao động năm 1983 (% số người được hỏi)

Mức độ hoàn thành định mức lao động	Số chung	Trình độ văn hoá		Thời gian công tác			
		Cấp 2	Cấp 3	Dưới 3 năm	3-5 năm	5-10 năm	Trên 10 năm
Dưới 80%	4,0	3,1	4,3	4,1	5,9	2,0	4,8
81-90%	8,2	6,5	6,1	6,2	6,9	5,1	7,8
91-100%	39,1	32,1	29,3	27,2	29,7	31,5	34,7
Trên 100%	49,6	48,1	58,9	31,1	42,6	45,1	57,8

Bảng 2- Số người có sáng kiến cải tiến trong sản xuất và số người khi tổng kết năm 1983 có được thưởng (% số người được hỏi)

Mức độ hoàn thành định mức lao động	Số chung	Trình độ văn hoá		Thời gian công tác			
		Cấp 2	Cấp 3	Dưới 3 năm	3-5 năm	5-10 năm	Trên 10 năm
Có sáng kiến	7,3	3,4	11,2	6,8	6,9	11,9	10,2
Có được thưởng	87,2	83,1	86,3	82,2	87,4	88,0	94,5

4. Từ kết quả của cuộc điều tra nói trên, chúng ta thấy rõ mối quan hệ mật thiết giữa lao động và học tập ở thanh niên. Trình độ kiến thức và nghiệp vụ ở họ là một nhân tố cực kỳ quan trọng thúc đẩy tính tích cực lao động.

Trình độ văn hoá đã giúp họ nhận thức đúng đắn về thời cuộc, dễ dàng nâng cao tay nghề, đạt được niềm vui trong sản xuất và sáng tạo.

Lao động có năng suất, chất lượng và hiệu quả, họ được mọi người quý trọng, được nhanh chóng nâng bậc, mức sống của họ cũng vì thế được cải thiện. Tình hình này giúp thanh niên xa lánh được những hiện tượng tiêu cực, gắn bó họ với công việc hằng ngày. Yêu nghề, yêu bạn, họ phấn đấu cho lợi ích chung của xí nghiệp và Nhà nước.

Học tập đem lại kết quả cho lao động, thành tựu lao động lại thúc đẩy hơn nữa tinh thần học tập. Biện chứng ấy giữa học tập và lao động là cơ sở cho một lý tưởng vững vàng về cuộc sống và chiến đấu.

Tạo điều kiện cho thanh niên công nhân xác định được một thái độ đúng đắn trên các mặt sống, chiến đấu, lao động và học tập như thế chính là phục vụ cho việc đẩy mạnh sản xuất ở xí nghiệp, vừa làm tròn nghĩa vụ đối với xã hội, vừa góp phần giáo dục con người mới.

Phải đả phá những quan niệm sai lầm ở một số xí nghiệp, do sợ mất thời gian sản xuất đã không khuyến khích việc học tập của công nhân mà còn kìm hãm họ.

Nhiều xí nghiệp đã nhận thấy việc dành thì giờ học tập cho công nhân về các mặt chính trị, văn hoá và tay nghề không hề làm giảm sút sản xuất, mà ngược lại, đã khiến cho sản xuất được đẩy mạnh hơn do lao động tự giác và sáng tạo của tuổi trẻ công nhân.